

„ЗАСТАВА“ излази двупут у недељу, четврком и недељом.

Цена је на годину 10 Фор., на по године 5 Фор., на четврт године 2 Фор. 50 новч. а. вр. за Аустрију, а за Србију на годину 100 гроша, на по год. 50, а на четврт године 25 гроша.

ЗАСТАВА.

Одласи се рачунају по колицима арти, које на гармоника музикају, и за сваку врсту плаћа се за први пут 6, за други даљи пут 4 новч. Осим тога за јиг увек по 30 новч. Дописи се плаћу уредништу предалата администрацији „ЗАСТАВЕ“ обоче у Пешти, Grünbaum - Gasse Nr. 23.

БРОЈ 16.

У Пешти, у недељу 3. априла 1866.

ГОДИНА I.

Пешта, 2. априла.

Одговор пруске владе на последњу ноту аустријску, стигао је врло брзо и ми смо га већ у пређашњем листу у кратко јавили, а у целој обширности својој још ни данас није познат. Толико је тек извесно, да је пруска влада, на исекање аустријско, да обустави опремање и кретање војске, одговорила, да она то неће учинити. То је бар јасно казано. Шта сад Аустрији остаје? Остаје јој да се обрати савезу и то да у савезном савету донесе предлог, да се савезна војска мобилизује, а како ће то примити пруски кабинет, може се видети по речима познатог „Крајцтг“—а: „Ако Аустрија заиста тај предлог донесе и савез га прими, онда би тиме рат био објављен; тежко нам је веровати, да ће Аустрија и немачке државе тако далекоћи.“ Ако се дакле може веровати томе прускоме листу, о коме се знаде да заступа мњење садашњег пруског кабинета, онда би овај збиља узео, као да је тим кораком аустријским, наравно кад би га савез примио, рат објављен. Тако дакле данас стоји ствар међу Аустријом и Пруском.

Али није у тој садашњој можемо већ казати немачкој размирици само то меродавно, што се једино међу аустријским и пруским кабинетом збива, него је ту сад већ немачки савез у ствар увучен, те је зато цело и постало немачком ствари. Знамо да је Бизмарк управо на све немачке дворове окружницу, које је садржај познат; том је окружницом самом, да не узмемо друге обзире, Бизмарк признао да се цела ствар и осталих немачких држава тиче, те није чудо, што су се и оне све почеле кретати, а врло се живо говорило о томе, да ће се све остале државе немачке држати Аустрије, јер је ова верна савезу и његовоме уговору, дачим би се Пруска сматрала као повредитељ савезног уговора, против које се бунд мора са целом снагом својом подићи. Бизмарк је видно шта се ту спрема и ма да није баш тако много веровао и бојао се страоте бундове, ипак је хтео за сваки случај и ту опасност да одклони, а уједно је хтео и немачкој народној странци, која је већ почела подизати глас свој, хтео је и појзи да баци залагај, око кога ће се заборити, а можда и раздвојити. То све он хоће да постигне са својим предлогом савезне реформе, која би се имала тим начином извести, што би се сазвао немачки парламенат, који би се непосредно од народа изабрао и који би се о реформи саветовао.

Нема сумње да је Бизмарк велики мајстор, само штета што му је мајсторија већ сувише позната, па слабо ко верује његовим актерским умешностима. Ако има једно, што му може мајсторији нићи на руку, то је — поцепана и несложно стање међу немачким државама па и у самом народу. Савезна реформа то је тема, која је већ толико пута у Немачкој била на дневном

реду, па је толико исто пута опет подпуно нерешена остала, само се тек накупило „материјала“. Већина се немачких држава и државица одма уплаши, чим чује за реформу бунда, јер већ инстинктивно осећају, да се ту свакојако њиховој самосталности и суверености о глави ради. А то многим суверенцима и њиховим министрима слабо иде у рачун. Зато је Бизмарк врло добро рачунао, ако је имао са својим предлогом намеру, да немачке државе збуни и расцепи. Предлог је пруски већ поднесен у бундскоме савету, и закључено је да се чека, док пруска влада донесе подпуно, подробни предлог о реформи, па ће се онда даљим мерама приступити. Тешко нам је веровати, да ће се све немачке државе и државице сложити, за цело пре има изгледа, да ће се у више станова расцепити. Пруски предлог за реформу нарочито ће се међу осталим бавити и са променом војеног устава савезног, и биће од прилике у тој форми, како ће Пруска бити вођа у северној, а Баварска у јужној Немачкој, а Аустрија наравно изостаје. Тим ће предлогом Бизмарк и Баварској погодити слабу страну, јер је сувише примамљиво за ову државу оно, за чим она већ давно тежи, а то је да се осили у јужној Немачкој. И заиста се по ноти баварског кабинета, што је саобштавају „баварске нов.“ званичне, и у којој баварска влада сама признаје, да ту ту нема друге помоћи, него да се мора предузети реформа бунда, заиста се по тој ноти може сумњати о намерама бав. владе. Она прима у начелу предлог пруске владе, и отишла је са становишта чланка II савезне акте, а то баш не изгледа, као да је тако готова уз Аустрију пристати и пруским се намерама противити, као што неки бечки листови раструбише. Но морамо још нешто споменути, што се тиче Бизмарковог предлога о реформи савеза. Цар је Наполеон, као што веле, изјавио, да он никако не држи, да је темељита реформа бунда ствар чисто немачка, него да је то ствар европска, јер ту онда оће да се мењају и опредељења, што су донесена на бечкоме конгресу. Дакле Наполеон као што се види, иде на европски конгрес. То је опет сада нов чвор, који само томе доприноси, да ствар буде што већма заплетена, тако да ће се најпосле опет морати — мачем расећи.

У Италији свакојако врло живо опремају, и ма да неки талијански листови оће то да прекрију или да даду целоме томе послу много питомији вид, опет тек толико стоји, да се Италија за ратне евентуалности спрема, и да је свакојако у договору са Пруском. „Монитор“ париски доноси писмо из Фиоренције, у коме оће да се докаже, да у Италији нема никаквих ванредних војених припрема, и да Италија неће рат започети. Ми смо научили неверовати баш тако лако вестима, што их званични листови доносе, а и то још морамо приметити, да се у томе писму само то каже, да Италија не мисли рат започети; то нико није ни

држао, да ће она започети, него се само толико мисли да ће она рат међу Пруском и Аустријом у потреби и на то, да и она на Аустрију удари и Млетке отме. То дакле није ни тим мониторовим дописом побједино, а не може се ни побити, јер ствар збиља тако стоји.

КИКИНДСКИ ДИСТРИКТ.

Од велике драме, која се сад на западу и на истоку, у спољашњим и унутрашњим замршанма на позорници светској развија, одвраћа се засад и на се привлачи позорност нашу и поглед наш једна појава у Вел. Кикиндском дистрикту, која се у истој мери Србства, као и дистрикта тиче. Дистрикт је остатак јуначки поморишки Србаља: он је сада језгра Србства у Банату; питање је дистрикта са питањем Србства у Банату скопчано, и зато има не само локалног дистриктог, него обштег србског интереса за нас.

Сад се заподело питање, да ли да дистрикт и даље као автономни округ са својим магистратом обстане, или да се са Толонт. жупанијом споји?

Ми пре свега морамо жалити, што је ово питање тако у невреме покренуто. Сад, кад се преламају државоправна и народна питања у Угарској, сад, кад је могуће, да ће постојање дистрикта за полугу србског питања служити, да се разширењем постојећи дистрикта већи, и из крајине нови дистрикти оснују — сад, и то у провизорији, где је слободно јавно мњење ограничено, где је представништвима и забрањено политичне одношаје разправљати или где сумња постоји да, ако се и расправљају, само се у смислу владе расправљати могу — сад се потезе питање о укинућу онога права, које су праотци толиком крвљу стекли — права автономije дистрикта.

Међутим ствар је ту, те се не да обити, и премда је и та друга незгода, да се саветовање о том пре наглило, и већ у закључење прешло, пре него што се ствар на јавност донела, и са сваке стране објаснила и претресла, то је ипак преса дужна своје мњење казати, тим више, што ствар још није по све свршена.

Но да видимо пре свега, какво је правно положење дистрикта.

Дистрикт има две привилегије, једну од Марије Терезије од 12. нов. 1774. год. коју је аустриско-чешка канцеларија издала зато, што је Банат онда још под особеном, од Угарске одељеном и од Беча зависном зем. администрацијом био; а другу од Франца I. од 1. авг. 1817. од Угарске канцеларије, која се на прву поцнва, и ону као бајаги у законитој форми понавља.

Али у ствари између ове две привилегије има битне разлике, и то таке, да је друга од прве непо-

ПОДЛИСТАК „ЗАСТАВИН“.

Поздрав „Застави“.

Има већ више година, како сам и ја почео погдешто пискарати и своје завете мисли читајућој публици саобштавати; чешћим покушавањем већ ми је то у обичај прешло те сад се не могу уздржати да сваки србски лист, који је само поштенога правца не поздравим, или по који чланак у њега не напишем.

Сваки рувет, сваки занат има своју заставу тако исто као год и војнички; не зове се само оно војевати кад се крв на за какву идеју била добра ил хрђава пролива, кад се немиле коље и убија, кад се пали, иљачка и отима, кад се Божији храмови и њини украси руше и оскврњавају, кад народи један другог истребљују, и кад хиљадама невини створења падају која никоме ништа на жао учиниле нису, осим што се по своје рођењу у противњу народност есане, — него је и оно војевање, кад један сиромашак мајстор или тежатињ из својих десет ноката целога свога века живи и против сваке туге и невоље бори се, кад своју децу одрани и по могућству усита их за поштене луде, кад као ваљан човек и своју смрт дочека и никад не ропта, него се ослања на Божије провиђење

то је као што реко такођер јошт какво војевање, које не руши и не тамани, него осим што себе својим трудом издржава, јошт и други имају од његовог рада угодности; веран у своме поштеному позиву остати, зове се своју заставу не оставити, него под њоме све беде овога света побеђујући живити и умрети.

Списатељство, и то је војевање, и оно има своје војнике и своју заставу: код њега као и у свакој војсци има и ђенерала и каплара, и фурира и официра, и гемајнера и барјактара; списатељска борба, то је борба за истину, за слободу, за веру, за правду и правичност, за ваљане законе и њихово испуњавање, за добре обичаје, за пошатије лепога, за добар укус, за корист душевну и материјалну, за политику, за уставност, за ваљано успитање рода човечијег, и Бог те пита колико ту има струка, које под велику списатељску заставу подпадају.

Али код србског списатељства понаособ, има јошт једна изванредна борба, а то је борба против глада и сиромаштва; редки су наши списатељски јунаци који су овом непријатељу одолели, него су многи од њи бивали стражамештери без лануња као год и ја у сентомашком догору и само су мимогредним пословима сиротински животарили: та је борба најтежа, а код оваког сиромашног и малог народа неизбежна, усљед чега су многи иначе добри војници морали своју

списатељску заставу изневерити, и под беамерску златом и звездама извезену отићи, гди кажу да се много боље осећају, које им ја нећу порицати.

Почем сам се дакле и ја случајно међу списатељима као год Пилат у „вјерују“ нашао, и почем им се врачевно пророчанство с тим новим позивом подпуно испуњава, то ми онда моје поштење намаже; верно се садашње заставе држати и под њом — ако се какве друге околности не измету — до смрти војевати; ово подuzeће биће ми у толико лакше испунити, што нисам никакав велики официр који много трошка потребује, него само прост војник у народној војсци, који се са малом платом а кадкад и без плате са сиромашким костом задовољава, који ако не другачије, а оно га цепањем дрва заслужује.

Сваки народни војник, био он ма из кога одељења, ако је само поштен, мора се напредку своје војске радовати. Тробојна политична „Застава“ која у Пешти у страном свету поборнике покупила, који ће за србско име и народност против насртања осталих војевати врло је леп и користан појав свести и енергије њенога политичног носиоца, у толико више, што осим битке са противницима јошт се има старати од куда ће ратне трошкове и лануња својим војницима набавити, почем као што је већ познато, народ своје радине и бранитеље најслабије наплаћује. Ја истина

спешнија, као што је и прва привилегија ограничила она права, која су народне повластице од год. 1690. народу србском дале. Народне повластице осигуравају између осталог двоје: прво, властите магистрате, (прив. од 6. апр. 1660. и 20. авг. 1691.) а друго властитост земаља, које од Турака освоје, (прив. 6. апр. 1690: обећавамо осим тога, и поклањамо, и уступамо вам свима и појединима слободни посед покретни и непокретни добара, које год од Турака у покраинама вашим отмете.) Ту истина клаузула (ограда) стоји: да краљевска и властелинска права, која су до Турска времена постојала, сачувана остају — али таки властелински права није после ослобођења земаља од Турака било, јер су све донације, које су властелима по Банату и Срему учињене, нове, дакле су са оним селима и земаљама, које су Срби уживали, противу прив. права србски располагале а под задржаним краљевским правом неможе се разумети право круне, да с тим земаљама и даље располаже, кад је већ Србина поклања, него право револуције, ако би Срби земљу оставили и раселили се и највише право регала; најмање је пак круна имала право, србска села, и србске земаље властелима подчињавати.

Прва је дакле дистриктска привилегија већ сузила круг общти Србима дати права. У точки овој не даје се властитост земаља, него уживање, и посед. (Genuss und Besitz) У точки 8. обећава се свечано, да ако би се Банат на спаилуке поделио, дистрикт неће продат, или заложен бити, но да ће имати право, да се сам откупи, кад положи суму процене, или онолико, колико би други понудио. Место дакле да је земаља, као замена оне од Турака крвљу одкупљене, у властитост дата, она је дата под теретом спаилског права крунског. Што се пак власти тиче, ту је још аутономија обширнија, него у доцнијој привилегији, јер се магистрату даје власт не само цивилне и криминалне јурисдикције, него и политична и полицијна власт, и само се комисар и то о трошку ерара надзора ради поставља.

По првој прив. имао је дистрикт право избора дистри. судца. Међу правима долази и то, да нису дужни страног човека међу своје поседнике примити.

Друга привилегија задржава дистри. магистрату грађанску јурисдикцију у оној мери, у којој су је властелинске столице имале, од куд је позив на жупанију торонталску ишао, а у крив. судским стварима ишла је апелација преко жупаније на краљ. таблу. Говорећи привилегија овако о одношењу дистрикта к жупанији у судским стварима, вели узгред: а quo (comitatu) cetero quia publicas etiam in re politica ordinationes recipiet, т. ј. од које ће (жупаније) у осталом магистрат јавне наредбе у политичној струци добивати. Из тога се се види, да је политични делокруг магистрата спрам пређашње привилегије сужен, али ипак не уништен, јер се ту говори о том, да дистри. магистрат од жупаније јавне наредбе у политичној струци добива, што је сасвим друго што, него да је дистри. магистрат без икакве политичне власти. Наредбе давати још не значи, исте извршивати, и то давање уредба односи се више на штатутарну, него на непосредно езекутивну власт жупаније у дистрикту. Праксис пак, и можда нама непознате, но према привилегији не важеће доцније наредбе променишевид ти одношаја; жупанија је постављала особитог судца (солгабирова) у Кикинди за политичну струку, и то као што споменуемо, не лежи ни у речи ни смислу, ни духу привилегије, јер своје наредбе могао је магистрат и непосредно магистрату достављати, нити је могао дистрикт са магистратом снабдевен, и јus gladii имајући, као други срез подајнички села сматран бити.

да не спадам под ту „Заставу“ јер политика није поље мога рада, али као честица народа кога иста „Застава“ заступа, немогу пропустити да је не поздравим, да њеном носиоцу не кажем кошомадинер! и то из следећући узрока.

Кад би само једини уредник мисли своје у новина разлагао и изводио, онда му се мњење не би могло за народно сматрати, него само за његово индивидуално уверење, почем један човек па икар још толико честите тежње имао неможе цео народ и његово мишљење заступати. Али кад из свију крајева једнога народа критични и политични дописи у његове новине долазе, то је онда знак да он има своји једномишљењака и последоватеља, да има за собом партијају, која му његов правац оваки или онаки брани и одобрава или ако јој се не свиђа напада и осуђује; и само на овај начин добива лист жиг народа или једне народне странке.

Фирме или правци разних новина, подобни су разним позоришним комадима који се пред народом представљају: дописници и предплатници они су налик на позоришну публику, од које нека особа овом, а нека оном парчету, овом или оном глумцу своје одобравање поклања.

По одобравању публике у позоришту мери се њен естетични укус и степен изражајења. По наклоности пак предплатника и дописника овим или оним

Што се земаља тиче, то ова друга привилегија већ неговори ни о поседу, него о уживању земаља (Usus fundorum ex tenentorum constitutivo — reliquimus). Дакле најпре властитост обећана, ова по том на уживање и посед, а најпосле на само уживање сведена. Оне клаузуле, да дистрикт неће моћи продан, или заложен бити, нема више у другој привилегији.

Што је пак такође главно, у првој је привилегији било утврђено, шта дистриктани имају давати: 6 фр. 30 нов. ондашњег новца од порезке главе годишњег пореза, по 20. кр. од конститутивног и сенокосног јутра, а од земаље, која није ни за њиву, ни за сенокос, онолико, колико други за такве земаље аренде плаћају. Свега овога нема у другој привилегији, и место тога наступиле времена погодбе паушала, који се дотле новшаваше, док најпосле ерар није дотле дошао, да за вековечни одкуп од 8 милиона фр. иште. Погодба онде где једна страна има право искати колико хоће, а другој не остаје друго, него то примити, или селити се, није погодба, него намет.

После покрета дистрикт је био укинут, и на сам економат сведен; шта више Ваховско-Мајерхоферско-Гријева система није подносила ни то, да од дистрикта један политични и судски срез направи, него га је поделио у награду, што је с два баталиона своја чудеса храбрости чинио, и што је год. 1848/9 толико људи изгубио, и попаљен био.

Мађ. провизорија поврати дистрикт, и дистри. магистрат, и то не само са делокругом пре покрета, него са подпуном и судском и политичном независношћу од жупаније торонталске; из почетка је вел. жупан торонталски посредовао између виши власти и дистрикта, а сад зато особити комисар постоји, који је по фирми оно што су коморски комесари до године 1849. били, који су право надзора и контроле имали, а сад у ствари извршује такође ону политичну власт, која друга привилегија жупанији поверава, дакле је нешто средње између ком. комесара и вел. жупана. Ово је у кратко пређашње правно и данашње фактично стање дистрикта.

Сад се, као што из овог листа знамо, појавила жеља у дистрикту, да се аутономија дистрикта укине, и да се дистрикт са торонт. жупанијом споји, шта више ова је жеља прешла и у закључење конф. дистри. скупштине.

Нема сумње, да је закључење исто по жељи народа у дистрикту учињено, и да је глас неколицине прави патриота србски усамљен — али то још не доказује, да огромна већина има право, него само показује, какво је жалостно оно стање, које је народ наш до тога очајања довело, да у самоубијству свом — у укинућу крвавог сточног аутономног права свог спасење и избављење из тога стања тражи и очекује.

Народ идентифицира магистрат са аутономијом, т. ј. једно и друго за исто држи, шта више истоветује магистрату у общте са магистратима последњег времена и отуд мисли, да се и магистрата неможе пре и другчије опростити, него кад дистрикт уништи, и са жупанијом споји.

Жалостно је заиста искуство, које народ дистриктски у свом магистрату има. Кад човек посмотри, да је дистрикт овејан србски, и да је право избора своји власти имао, и кад посмотри, шта су те власти радиле, онда је скоро у искушењу, да овако умује: ако је то, што се у дистрикту догађало у карактеру србском тако, да се тога опростити неможемо, ако је суђено, да србски власти неможе бити, него у виду пашалука, онда би срамота било Србином се звати, и гриота и пожелити, да и кад на свету србске владе буде. Али то не лежи ни у карактеру србском, ни у

новинама, мери се политична зрелост и свест једне народне странке, њено родољубије или одпадничтво, њена наклоност за слободом или пудљивост, једном речи, цео начин њенога политичног мишљења.

Је неверујем да има много људи који би волели ма у ком погледу својом народу хотимиче срамоту наносити, него се још сваки радује и дичи, кад чује да странци с поштовањем о њему разговарају. Као год што је прави песник носиоц и представник народнога осећања, које што је племенитије с тим на већу похвалу целога народа служи; као год што један војвода у војсци, кад са својом гениалношћу срећан исход битке проузрокује, с тиме целом једном народу име храброга позајмује, тако исто треба да је уредник носиоц и тумач народног мишљења и политичне тежње, кеја ако је пуна човечијег благородства, неће само уреднику, него свима ђутуре уважења код избржана света набавити.

Из овога се види, да није мали задатак бити уредник народно-политични новина, него да је тако исто огроман као год каквог великог песника или војводе. Сва ова тројица, не само народно име и интересе, него и саму његову част на коцку међу ако нису својом позиву у толико дорастли, да га верно и достојно заступају.

Неки ће може бити од читаоца помислити, да ја желим с овим разлозима уреднику „Заставе“ буквицу

изборном праву народном, него с једне стране у томе, што је туђи ту прста свог имао, и мутно, и правом кандидације, које је друга привилегија завела, у избору утицао, а с друге стране у великој покварености и лукавству неки, из таки избора произишавши људи, који су час под маском ослобођења дистриктске земаље, час под маском нове деобе исти земаља знали свет заваравати, и често и сам народ за средство своји себични, властољубиви, и осветољубиви намера, тежња и цели употребити. Хроника, која у србској историји листак за дистрикт отвори, жигосаће имена ти људи, од који је један још заостао, да с једном ногом у гробу чује неподмитни суд дорастлог потомства, и да клетвом потомства поражен стропошта се у гроб и душу загњури у пакао вечитог мучења савести — ако је још савести у таким људима — он, који је непрестано под маском браниоца дистри. аутономије мутно, а сад кад је већ видио, да је долгао, и неможе више дистрикту глава бити, и сам изпотаје радијаше за укинуће дистри. да кад неможе као глава магистрата умрети, а оно да му гроб буде — гроб аутономије дистриктске.

Но вратимо се од авети патраг, која душу згрожава. Дистрикт је увек био несретан са своји магистратлија. Шта се није до год. 1848. радило? крало се и отимало на сав ма. Коморски комесари или њнови пријатељи узимаше новаца из дистриктске касе у зајам по вољи и до воље, од који многи у конкурзу пропадоше; десетак рана, која је у магистратску касу била, да се дистрикт с временом одкупи, би развлачена на све стране; земаље, које су деобне, и које се у Карлову и сад међу становнике деле, дођоше у руке неколико сенаторски фамилија; земаља, која им се као чиновницима на уживање у име плате даваше, остаде и по смрти им у рукама породице; отуда вечне тужбе, и пемири у народу, који су опет повода к већем угњетавању народа давали. Непрестано се путовало у Беч, у Будим, остајало по дуже времена под видом радње за одкуп земаље, у ствари пак да противнике туже, или се противу тужбе бране. Та путовања и бављења депутација постадоше стална рубрика у издавању дистриктске касе — често и под субрубриком тајни трошкова. Тако се потроши силни новац, који је од краља заостао за одкуп дистрикта, други се новци даваше по пријатељству и интересу у зајам, те или капитали, или интереси или и једни и други пропадоше, као што и једно и друго из рачуна видимо, који је у последњем броју овога листа саопштен.

То је све предходило — и год. 1863. дође неродица, год. 1864. безцење, год. 1865. почеше и мишеви, рчци и пацова пљенити онде, где су људи толико пљенили — и дистрикт се страовито задужи, као што смо и то из последњег броја нашег видели.

Год. 1863. посејао је магистрат семе зла, које је сад никло. Каква се рана и семе онда народу по скуцу цену, а и с каквом мером давало! Какви су то зајмови, и на каква условија чињени! Па кад је дошло време чивутске инкасације, како је свако парче, које се на езекуцију односило, на ноге, не крила стицало, док су се у другим пословима јавне службе рестадије гомилале.

Док је ова общта патња трајала, дотле је трошак магистрата све растео. Из изказа у пређ. броју видимо: да је на магистрат потрошено: год. 1862. 41.491 ф. год. 1863. 52.789 ф. 39 н. (дакле већ преко 10 хиљ. фр. више), год. 1864. (на 14 месеци) 64.516 ф. 54 н. а. вр. (дакле за годину неки 20 хиљ. више од прве године), и тек се г. 1865. кад је загустило, и народ се узјурбао, дошло на 42.758 ф. 80 нов. Персонал је сам у магистрату изобилан: дистри. судца, 9. сенатора, вел. бележник са 4 подбележника; вел. фискал са 2 подфискала, и силни остали

читати, њега учити како да се влада, и казивати шта му је задатак; Боже ме сачувај од таког лудог подuzeћа! толико памети јошт ми је заостало, да увиђам с киме имамо посла, и да је излишно учити ђавола како ће децу давити; уредник је са својим досадашњим чланцима задоста показао, да му није мати науку, енергично за свој род заузимање, и поштину тежњу испредала, него да би од свега тога могао јошт и мени и илогима нашим назови родољубима позајмити: цело се дакле моје мудровање на то клонило да некима од наше простије публике, који ни толико колико ја незнају, простим речима неке ствари и поштатија у примерима по моме особеном увиђењу разјасним, да им докажем, да су код народног новинарства дописници и одобравање публике тако исто пуждни, као год код уставне владе законодавно тело: и најпосле да уредника уверим, да се њему не праве у ветар комплименти, него да он има за собом мишлећу публику, која није мачин кашаљ и тиква без корена, него таква, која га је кадра сватити, и по заслуги пресуђивати.

Као год што неможе тело без главе живити тако исто неможе ни глава без тела: свака је честица човечијег организма нужна, свака има своје опредељење, и само све у скупу хармонирајући праве савршену особу.

(Свршиће се.)

персонал — на један дистрикт, на неки 70.000 хиљада душа; па и плата комисару плаћа се из дистрикта, која би или на коморски, или државни ерар имала спадавати. Да осим тога видимо рубрику путовања чиновника. Дијете путничке чиновника стаде су год. 1862. 5.231 ф. 1 н. 1863. 5.499 ф. 12 н. а год. 1864. 1.407 ф. 58 н. год. 1865. 1.557 ф. 10 н. а подпутни чиновника: год. 1862. 3.557 ф. 49 н., год. 1863. 3.091 ф. 66 н., год. 1864. 2.566 ф. 61 н., год. 1865. ништа; дакле у прве две године износили су пут и дијете чиновника: год. 1862. 8.778 ф. 50 н., а год. 1863. 8.590 ф. 78 н., или спрема плате чиновника од исти година (22.444 ф. 24 и 23.170 ф. 71.) трећину, а спрема целог трошка једну петину. А колико је још од приватних партаја на дијете и пут отишло? Год. 1864. и 1865. бише укннути паушали за путовање у општинским стварима, али место ови 300 ф. годишње из дистрикта начелу долазили појединим општинама у то име по 900 ф. годишње — опет осим пута у партајним пословима. Куд је дакле то отишло? Каква ли је то економија?

Није дакле чудо, да је народ све у рачун узевши на магистрат повикао, и по ономе: због Николе озрадио и на св. Николу, зажелио, да се магистрат укине, и само економат задржи, да би штедњом бар дугове дистриктске касе одужио.

Изложивши овако правно, материјално и морално стање дистрикта долазило на само питање.

У дистрикту постоје, као што смо из извештаја видели, три мњенија; једно: да се само економат задржи, а остало све: суд, и политична струка жупанији уступи; друго, да се све задржи, али да трошак за судијску струку држава даје; треће: да се суд жупанији уступи, а политична струка да се уз економат дистрикту задржи.

Ми делимо мњеније наши дописника, и држимо, да ако се већ не може ни до решења србског питања подпуна аутономија и јурисдикција одржати и народ откуд неће а оно бар да се одржи један део аутономије, који преимућно значај и печат муниципалне аутономије на себи носи, а то је: политична управа; а да се ово и по праву и по материјалном стању одржати може, то ћемо у идућем броју разложити, као и каутеле назначити, под којима се остало за сад одпустити има.

„ПОЗОР“ О УСТАВНОЈ РАЗМИРИЦИ У УГАРСКОЈ И ТР. КРАЉЕВИНИ.

„Позор“ је донео под знаком — & — (као што важи: Рачки) низ чланака о уставној размирици у Угарској и тр. краљевини, у којима правни положај и одношај тр. краљевине према Угарској у оном смислу и духу разлаже, у ком смо ми то у нашем листу учили, и подкрепљава своје изреке обилним историчним подацима. Сад имамо VII. чланак, с којим, рекли би „& —“ своја разлагања завршује; објаснивши правни терен, на којем тр. краљевина у овој размирици према Угарској стои, још се не изјашњава „Позор“ питање о будућем одношењу тр. краљ. према Угарској, или о том, какво би то одношење по његовом мњенију имало бити, наиме пак и о том не, како би тр. краљ. по праву, имала, или по целисходности требала да одношење према Аустрији реши, да ли т. ј. солидарно или паритетно с Угарском, у чему смо мислили да се диференција (разлика) између нашег листа и „Позора“ састоји; но ипак дух, који у последњем чланку веје, показује нам, не само колику важност „Позор“ на устав полагаје, о чему и пре нисмо сумњали, него и колико је уверен, да ће се устав и уставност само споразумљивом земаља угарске круне одржати моћи, које уверење даје и моралну гаранцију споразумљења, ако једна и друга страна меру не претера. Исто тако налазе се у том чланку и неколико речи, које наше мњеније подкрепљује, да непосредни федерализам аустр. земаља, који вид централизације на себи носи, није славенска, као и непосредни сајуз земаља угарске круне, који вид федералног дуализма на себи носи, није славенска форма по себи. Ми зато тај чланак саопштавамо у следећем изводу. „Позор“ вели:

Ако се сабор угарски погоди и изравна са нашим према чланку 42. год. 1861., пак ако оне установе закона год. 1848., које за нас и онако немаду обавезности, и правно промени, те склопи савезни уговор, који ће и круна потврдити: онда ми немамо разлога ни повода сметати угарском сабору у законити одношаји Угарске напред круне и њезиног унутрашњег уређења. Јер о том несумњиво, да ће се поразумно с круном изравнати §§. 2., 3. и 9. чл. III. говорећи о власти угарског палатина онако, како то захтева краљева власт у уставној монархији. А одговорно министарство угарско, стегнуто на дослове угарске, тр. краљевине не само не смета, него и користи у толико, у колико се тим подупири начело уставне одговорности у опште, по којем ће она јачајно и своју владу устројити. У питањима уставним има ће Угарска уз са тр. краљевину, као и све живе уставне у целој монархији.

Надамо се дакле, да ће се скоро осрамотити злокобни пророци, који су нас плашили угарским законима од год. 1848.

Када се узајамним договором уреди државоправни одношај међу обема савезним краљевинама, онда неће бити тешко споразумети се о одношајима, у које има ступити Угарска и тр. краљевина наспрам Аустрије. У том питању ради се о двојем: да се установе скупи и по слову и да се установи форма разправљана ти скупни послова. И овде ће ста-

јати троједна краљевина уз Угарску, јер је и њој једно те исто изходште наше прагматична санкција; јер је и њој једнако стало до обстанка и осигурања монархије — ал и до тога, да се за увек онемогуће централистички попуњају, што их је монархија на своју велику штету и погубел до два пута доживела. И ми хоћемо да се монархија развија и јача; али на темељу историчком, на темељу наравном. Она мора бити органичка целина, састојећа се из држава, не круновина, састојећа се из хист. политички осебина, од којих је свака приправна допринијети жртве за уздржање целине, али подипошто нежртвовати свога битка, свога развитка, свога живота.

Гдекоји с противне странке, читајући ове мисли, преговори ће одма: да политика, која Угарску јача у одпору, није славенска; па да се мало или ништа не обзира на Славене у Угарској (Србе, Словачке, Русине), а камо ли на Славене с оне стране Сутле и Литаве.

Кад би овај преговор потекао из ума и срца славенског, био би чист, макар и не разборит. Али често тај приговор потиче из уста људи, којим је Славенство девета брига; те би радо под том извиком осујетити поразумљење међу Угарском и тр. краљевином, заорно им на да све. Ми сценито у супрот, да то аустријском Славенству највише користи, ако се подупири уставне институције и ломи политика бирократичко-централистичка, која је до сада Славенству задала највише рана и у мало га не строголави у гроб. Затим — Славенству се служи, када се обстанак и развитак појединим племенима обезбуди, јер ће ова племена узастопе друга сродна себи привлачити. Та, ако се славенска политика састоји баш само у том, да се славенска племена у којем средишњем парламенту састану, онда су творци ојужског устава и фебр. патента највећи биле слависте, паче аустријски панслависти! Еле ова је политика из парламента изтерала Чехе и Пољаци, а Русине и Словенце у своје сврхе употребљавала. Узастопе, да се Угарска и троједна краљевина осови на чврстом темељу свога државног права; па нити несумњајте о том, да ће Ческа и Пољска до скоро из аустријских круновина постати државе, хист. политичке осебине, на што имаду стародавну право. Тим ћете највише подупирати, не додуше идеологичку, али историчку федерацију у монархији аустријској, пак терати праву слободу и политичку славенску.

Још ми је пре закључка у кратко разложити знаменовање ове уставне размирице. О чем се дакле овде ради?

Од три стотине година настојавају бечки државници, да на један калуп бирократичко-централистички ударе различите краљевине и земље монархије. Највећи, и почем су Ческу изједначили, једини су одпор налазили и налазе у угарско-хрватском уставу. С тога је он био већ три пута обустављен т. ј. за Леополда I. (1671—1681.), за Јосифа II. (1780—1790.) и за наши времена, овамо од 1849. Но сваки пут бијаше тој централистичкој политици узманути, будући одбијена живаљности и уздржаности народа круне угарске. Сада смо у истом положају. Год. 1860. успоставила је угарско-хрватски устав; али само честијаше. Најважнија његова атрибута, т. ј. право на крв и имуток, придржала је централистичка политика октронаном уставу свеаустријском, према којем би се имао променити и стародавни угарско-хрватски устав. Тај свој устав бране централисте под извиком опортунитета, те јединства и велелепнога положаја Аустрије; као да монархија није била ведељаст и пре год. 1848., као да уз самосталну и независну Угарску и тр. краљевину није изишла слободобитно из седмогодишњег, француског шт. рата!

У тој размирици ради се на даље о начелу уставности, које је у угарско-хрватском уставу обезбедило и поставило законима, и 800-годишњим животом.

У тој уставној размирици у Угарској и тр. краљевини води се дакле жива и веле знаменита борба за начела праве уставности; пак о њезином успеху виси, хоће ли победу одржати право уставно начело, утеловљено у угарско-хрватском уставу, по којем је законодавна власт од извршујуће раздвојена; прва подељена међу круном и народом, друга пак везана на законе створене у сабору; — или ће пак победу одржати назови-уставности и псеудо-либерализма, те ће извршујућа власт и надаље обустављати законе, који јој нису по були, пак приписути земљу бирократијом.

Нек назови-либералци немачки грде колико им драго угарско-хрватски устав, а у звезде кују своје модерне уставе, који су преко ноћи попут Минерве из Јовине главе скочили из философики мождава немачкога бирократа, да за 24 сата изчезну с позоришта овога света: ми можемо за угарско-хрватски устав навести улане речи, којим исто тако умно као истинито описује јавног енглескога устава славни повестник и државник Тома Бабингтон Маколи: „Средо-вечни устав није попут устава XVIII. или XIX. столећа створен јединим и једитим актом у целој обсежности својој, и подупно подељен у једној једитој истини. То се је придржало изглађеном и спекулативном добу, да државни устав саставно установи.

Можемо да се и наш устав, као и енглески, оснива на „три велика начела народне слободe“, наиме: „прво, краљ немогаће без привољења сабора свога издати никакови закони; друго, он немогаће без привољења сабора расписати никаква пореза; а треће, он бијаше обавезан извршујући власт обављати по земаљским законима; пак ако је прекршио те законе, одговорни бијашу његови саветници и чиновници“. Ова „три велика начела народне слободe“ обезбедила су у законима угарско-хрватскога устава, именовито у чл. 10. и 12. год. 1790., чл. 8. год. 1715., 4: 1827., декр. VI. Владислава II. год. 1507., чл. 7.

Овај узвишени смисао имаде уставна размирица у Угарској и тр. краљевини. Дао Бог, да се сретно доврши на ухар краљу, народу и држави!

У Пешти, 2. априла. У јучерашњој седници уг. сабора поднела је међу осталим комисија дванајесторице свој предлог о томе какве ће се комисије, у коме реду и за које поједине предмете изаслати. Тај предлог у изводу гласи:

Треба пре свега да се изашље: за ревизију пословног реда одбор од 30 чланова, за питање о народностима одбор од 40, а за коначно уређење угарско-ердељских одношаја такође одбор од 40 чланова. — Осим ових пак предлаже комисија дванајесторице — још 5 одбора и то:

1. Одбор од 60—70 чланова, који би израдио закон. предлог: а) о уређењу општина; б) о коначном уређењу жупанија, вароши и дистрикта.

2. Одбор од 70—80 члан., који би имао да изради закон. предлоге: а) о приватном праву у материјалном и формалном обзиру у свези са системом земаљских књига и др.; б) о кри-

вичном праву у матер. и форм. обзиру, као и апсанјама; в) о тргованском и меничном праву; г) о рударском праву; д) о уређењу преких одношаја; е) о закону за николу, уселјавање и изсељавање.

3. Одбор од 30—40 чланова, да изради закон. предлог и то: а) о међусобном одношају појединих вероисповести и о њиовом одношају према државној власти; томе би зак. пр. имало за основ служити начело једнакости и за оне вероисповести, на које се по закону досад није простирало; б) о јавној настаји и посебце о васпити народној — назначивши и у томе предмету права и дужности државне власти уз неповређено уздржање самоуправе појединих вероисповести.

4. Нека се одбору од 60—70 чланова даде задатак, да купи податке, те на њиовом основу да предложи такве закон. давне уредбе, којима је цел, да се унапреди народно привредна снага земаљска и да се уклоне сметње — нарочито с обзиром на подизање ратарства, трговине, фабрика, на уређење кредитних одношаја и т. д.

6. Да се одбору од 30—40 чланова даде упутство, да испитивши стање јавних земаљских завода, посебце мађ. пар. позоришта, музеја, мађ. академије и др. предложи законске уредбе, које ће уплива имати на духовно и материјално подизање тих завода.

6. Обшта су определења за све комисије ова: б) да им у свима елаборатима увек изходште буде и начело одговорности и стерилне системе; в) да се при своме саветовању могу обратити и на људе од струке, који су ван посланичког круга; г) у случајевима где решење једног питања зависи од решења другога сродног, што спада у делокруг другог одбора да онда разни одбори преко изасланика у додир долазе; таква предходна питања пак, која су изходште за рад неколицине одбора, имала би се решавати у смешаним седницама дитачних одбора; г) сваки се одбор може поделити у више пододбора; општи начелна питања решавају се у пленарним седницама.

Ревизија зак. чл. V. од г. 1848. о избору саборских посланика имала би се такође по имену комисије путем предходног комисионог претреса учинити, али будући да то зависи понајвише од коначног уређења и окружења општина, жупанија вар. и дистрикта, то би се по мњењу комисије могло изашљење одбора за то одложити.

Пошто комисија у томе предлогу предлаже и такве расправе, што стоје у свези са променом досадашњих закона и уставова, то да би се избегло свако криво тумачење и изјашњавање држи за лужно изјавити и уједно и записнику саборском изјавити дати, да кућа бирајући те одборе никако не мисли одступити од развијеног у адреси начела правне непрекидности, него шта више држећи га се чврсто сматраће послове одборске само као такве предлоге, који ће тек иза фактивног повратка досадашњег законитог стања и иза санкције крунисаног краља имати законску снагу.

ДОПИСИ.

Из Руме на цвети. Ми смо обећали у првом нашем допису „из средине Срема“, да ћемо сваки важнији појав јавног живота у средини нашој јавити, да га и Србству саопштите; но случајно заодонисмо јавити, шта се у најновије доба код нас збило.

Читали смо у „Застави“, допис „из Срема“, у ком исти дописник јавља и о новом избору заступника румског г. Ј. Грковића на сабор троједне краљевине.

И тај би нам дописник нешто као пребацивао, што је тако избор испао. Но тај дописник „из Срема“ зацело не познаје добро нашега г. Грковића, који је са своје челичне постојаности и са свога жарког родољубља код нас врло омиљен и поштован, те с тога ето и „паде жребије“ на њега, да нам веран заступник буде. А ми смо тврдо уверени, познавајући г. Грковића, да ће ако неумозже боље а оно бар онако, као и други србски заступници, србску ствар бранити, јер је независан и под свима његовим лепим врлинама познат код нас као врло велики Србин. — Ил ваља, што није правник? То не штоди ништа, ми видимо, да и правника србски много у Загребу има, па и нечујемо, да су тамо.

Даље имамо вам нешто саопштити и о румским школама у опште, и на посе о србско-народним школама. У Руми има 4 србске и 4 немачке школе. Ове полазе само деца немачка и римокатоличка, где се од пре на немачком језику предавало, а од неког времена, по налогу виадике Штросмајера, србски, или као што они веле хрватски. До душе непредаје се чисто и лепо србски већ покварено па с тога ваља и зову хрватски; јер су ови исти учитељи бивши немачки школа сви готово Немци, који су од пре само на немачком језику предавали, а србски само онолико знаду колико су силом на улици научили, те сад тако, како су научили и децу уче.

Србски школа има у Руми четири, од којих је једна у старој Руми, која мало даље од нове одстоји, а остале су три тако рећи у средини места. И ове су три подељене на четири основна разреда. Један учитељ држи I. и II. разред, један III. разред а један VI. разред. Почем су скоро испити држани, то мислим, да ће те нам допустити нашим овим редовима мало места, да саопштите свету, како смо са успехом у нашим школама задовољни. У прва три разреда смо задовољни са начином предавања и у трећем разреду је успех врло добар. Што се четвртог разреда тиче ту нисмо задовољни са предметима, који се предају, и које ми за сувишне и сувишно држимо; а то је предавање језика немачког обширно у србској школи, у средини Срема кад се већ и у немачким, тако званим школама србски учи.

Наша би жеља била, да наша србска деца, што

боље наш матерњи језик уче, јер грдна је то срамота, кад детић који је свршио основне србске школе незна правилно и чисто србски једно просто писмо написати — а без невоље туђ језик учи. — А који родитељи децу своју желе за правнике и медицине узгојавати, и та ће своју децу шиљати тамо, где ће поред тога и за те науке нуждан језик учити моћи. И ми мислимо, да би у главним србским школама довољно било, да деца немачки писати и читати науче и у неколико само етимологију ал никако словосложјење (Syntax) немачког језика.

Даље су давани деци на испиту таки примери, које деца у IV. разреду ни повати нетогу. Као н. пр. које је је највеће чинодејство у литургији? и шта значе свете тајне? и т. д. које су за богословију а не за основне школе. Већ треба, да деца добро рачунати знаду, које је њима као и читање и писање врло нужно.

—з— Из Беле Црке, 28. марта. Комисија, која је код нас због деобе са Романима била, пронашла је, да је црква србска, што су Срби доказали, и Романи нису никаквог доказа довели, да су цркву зидали, или што допринели. Романи, који 500 насрам 1500 Србаља има, хоће да се оделе од нас, и оделили су се непризнавајући више нашег проту и владика, но ишту 15.000 ф. од Срба у помоћ. Срби на то нису могли пристати. Комисија пронађе да Романи имају својим путем тражити, а Срби у притежању цркве остати. Ми на то пошљемо депутацију конзисторији у Вршац, почем се Романи од нас одцепили, да се одсад само славенски у нашој цркви служити има. Косисторија тако реши, али после осам дана владика рече, да не може он то подписати, нити на себе узети, и да ми неможемо Романи тек тако из цркве изтерати, и они морају тала имати. Са сузним очима врати се наша депутација натраг. (Прота Вршачки рече једном нашем депутацију: „шта се оду- пирете, кад ће и онако Банат за 50—100 година бити влашки.“) Ми смо се снуждили били с тим више, што је на Ускре баш романска чреда предстојала — кад ал на вел. петак добије прота наш од владике налог, да се од сад чисто славенски служи, јер су Романи одпали, и магистрат добије тако упутство, које му је немилло било. Ми се обрадовасмо, но радост прође, на вел. суботу у вече дође опет од косисторије проти телеграм, у ком стојаше: на молбу њен. команде неће се сутра славенски скужити, но по старом. Дакле њен. команда управља с нашим црквама, и то преко сами владика и конзисторија наши! На кога сад да се обратимо? (Пречекајте још, док политичне размирице прођу, где народима толико слоге треба. Кад се час једно, час друго наређује, Бог зна, неиде ли се трећем на руку. Пошто би римски владика допустио, да се власти тако мешају у цркву? Недајмо наш посед — али у осталом будимо стрпеливи; суда ће бити. У том тражите и узрок, што смо вам допис ублажили. У.)

Стране земље.

СРБИЈА. У званичним „Србским новинама“ читамо међу „Београдским вестима“ ово:

Као што чујемо многи од наши грађана саставили су друштво, које ради на томе, да се у престолници нашој грађанска касина установи. Друштво је то, прибавивши од местне власти дозвољење да се може склопити, као што чујемо даље, поставило и привремени одбор, а за председатеља изабрало је штедрог родољуба г. Мишу Анастасијевића. До данас је тај одбор имао већ неколико своји седница. У седници, која је државна 21. о. м. у 6 часова у вече, решено је умолити Његову Светлост, да прими једну депутацију састављену из одбора и други чланова друштва, која ће Његовој Светлости саопштити жељу и намеру тог заведења и препоручити исто Његовој високој заштити. Као што чујемо депутација из седам грађана јуче у 11 час. пре подне представила се Његовој Светлости у двору и била је благонаклоно примљена. Његова Светлост Књаз, саслушавши жеље депутације, као што чујемо изјавио је да се радује, што се у престолници нашој жели основати заведење, које је за трговину тако полезно и обећао је своје високо покровитељство. Светли Господар распитао је даље за статуте касине и за зданије, где се иста сместили и није изоставио и сам напоменути у главноме иористи, које отуда могу пронаћи за нашу трговину. Одбор нека се само стално заузме за ту ствар, а Њ. Светлост од своје стране обећао је да ће бити први гост, кад се касина буде свечано отворала. Депутација на те речи није се могла уздржати, да при поласку Његову Светлост са ускликом „живио“ не поздраве. Тако се дакле можемо надати, да ћемо грађанску касину у престолници нашој скоро видети установљену. Статути се већ израђују, а поред тога чине се и остале припреме. Друга депутација из три лица представила се тога рани и г. министрима а као што чујемо и њи ће и г. митрополиту и г. саветницима, па и њи замолили да буду учесници тога предузећа.

РОМАНИЈА. Прокламација коју је романска провизорна влада издала сада приликом распуштања коморе, овако гласи: Романи!

Романски народ, који је веран великим и народним начелима, што су их дивни ад нос (за то) једногласно мирним путем освештали, народ је романски 11. фебр. опет добио подпуни ужитак својих права, и држећи се оних четир точака, што их је садашња влада и комора прогласила, непомично напредује на ономе путу, који води коначном остварењу његових жеља.

Данашња влада, која је од земље а одма затим и од коморе и сената припозната, та је влада одма у почетку изјавила, да јој је жеља и воља, да се одржи подпуно споразумење између ње и оба законодавна тела. И настојавајући око тога влада је и догле већ дошла, да је уз пркос јавноме мњењу овогодишњу редовну каденцију (престајање мандата) законодавних тела још продужила.

Но комора, у место да се обазре на тај помирљиви дух владин, а нарочито на тежак политични положај земље, а она напротив почне народу на његовом путу сметати и изашла је с таквим намерама на видик, које би, кад би се не би на пут стало могле не само добитак од 11. фебр., него и цео народни обстанак у опасност довести. Ове су намере нарочито у јучерашњој седници на видело изашле. Сасвим се отворено покушавало, да се кнежевској местозаступној влади одузме једна од њених главних прерогатива, а то је право, да народ за његово мњење запита. Без икаква су страха сасвим отворено на то ишли, да се направе свеомогућим народним конвентом и да тим побуде мишљење, да је народ и сам већ на путу анархије. Према таквом поступању није могла влада ни за тренутак узтезати се; она распусти комору и закључи садашњу каденцију сената.

Романи! Вотум од 11. фебр. отворио је ново доба у нашем народном животу! Тај вотум иште одлучно и без одлагања, да народ, подпуно уживајући своје слободе, нове заступнике изабере, који ће, узевши у обзир данашњи положај и наше нове потребе, довести наш устав у сугласје са достајима онога знаменитог дана, који ће увек испунити један од најлепших листова романске историје. Избори се започињу! Приступите им са обичном сталношћу карактера и са романском верношћу, те ће тако ваши заступници скоро тако сретни, да вам кажу, да је једна и нераздељена, солидарна и својим законима верна Романија од целе Европе припозната.

Романски је ратни министар поднео кнежевском намесништву извештај о војеној снази подунавских кнежевина. По том извештају има готових на први позив за мрш: 40,000 редовне војске; 32 батаљона милиције, у којима су одпуштено војници и народна гарда, што је у зачетку; 100 топова има, што се могу за неколико дана опремити за рат. Извештај се завршује овим речма: „Ово је редовна снага, којом можемо располагати; око ње ће се у одсудном тренутку испунити сви Румуни, који воле отачбину и слободу.“ Види се дакле по томе, да влада румунска сасвим озбиљно свађа положај кнежевина и да се нада војни каквој.

ПРУСКА. Најновије, што имамо данас саопштити у размирици између Аустрије и Пруске, јесу депеше, које су ове две државе ових дана писале једна другој. Најпре ћемо саопштити пруски одговор на аустријску ноту од 19. ов. мес. Тај одговор, који је у Бечу предан преко пруског посланика, гласи овако: „Беч, 25 марта 1866. Доле потписани кр пруски изванредни посланик и опуномоћени министар има налог од своје владе, да ц. аустријском министру царске куће и спољашњих послова господину грофу Менсдорфу објави, да је председник министарства и министар спољашњих послова, гроф Бизмарк примио и отворио ноту од 19. марта, коју му је царски посланик у Берлину предао. Председник министарства похитао је, да ту ноту по жељи, која је у њој изречена, одмах предложи Њ. Величанству краљу, своје најмилишћивјем господару, и доле потписани упућен је, да у тој ствари на г. грофа Менсдорфа ове примедбе управи.

Брига, да се мир не наруши, изродила се само због тога, што је Аустрија, очевидно без повода, још од 3. ов. мес. почела, као да мисли освајати, прикупљати на пруској граници грдне убојне силе. Царска влада није баш ни чим објаснила зашто то чини, јер потврђивање, да су чивутске задевине узрок томе, не слаже се с огромношћу убојне опреме ни с местом, где је војска прикупљена. Да се Аустрија поилашала од Пруске, онда би се по инслима откривеним у ноти грофа Каролије, пре очекивати могло, да би Бечки кабинет оно, што му се чини од пруске стране опасно, на основу чл. 11. савезне акте обавио немачком савезу, или би то бар крајеве владе показао. Но место тога ми неможемо наћи никакве опасности, противкоје би се ваљало с премати за обрану, и којом би се могао онај, — као што се вели, — дефинитиван значај аустријског опремања оправдати. Што се опремање за бој у Аустрији чини у потаји и што се тежи да се од краљеве владе прикрије права величина опремања, то је кадро укрепити и по себи природан утисак, да је већ од две недеље сваки дан умножавана царска војска на северној граници Аустрије опредељена за нападачки непријатељски подухват према Пруској. А краљева (пруска) влада устезала се ипак четрнаест дана до 16. ов. м. од наређења мера за обрану, јер је краљ, доле потписаног најмилишћивјег господара, предвидео, да ће се прикупљањем супротних убојних сила мир већма нарушити, него што је то догле могло бити дипломатском писменом разменом. Тек кад је, према броју и у-таборовању аустријске војске на чешкој граници, сигурност пруских области почела зависити од наређења Бечког кабинета, учинило је Њ. Величанство наредбе за обрану земље, и уједно је узело на знање, да је царска аустријска влада из незнатних узрока убојном силом претећи пруској граници створила стање заперто, о ком у политици и у обртном животу европском догле не беше ниједнога знака, и за које краљева влада одговорност од себе са свим одбити мора. Да царска влада заиста није наумила на Пруску напаст, онда краљева влада не би могла увидети, зашто Аустрија оне ратне мере предузимала. Као што доле потписани посве неосновану сумњу, да Пруска намерава мир нарушити и досадашњи положај ствари пореметити, одлучно одбија, исто је тако упућен, да Њ. екселенцији господину грофу Менсдорфу у целој форми изјасни, да намерама Њ. Величанства краља ништа тако далеко није, као нападачки рат с Аустријом.

О личним мислима Њ. Величанства цара није се краљ, доле потписаног најмилишћивјег господара, ни посумњати могао, јер он то исто према цару мисли, а гледаће уз то да му се Његова пријатељска осећања према Њ. Величанству не дотакну политичких одношења. А да Њ. Величанство добру раде мисли, које га према пруској држави одушевљавају, и на делу покаже, прилика царској влади неће зар недостајати. Узимајући ову прилику и т. д. и т. д. Вертер.“

Најновије.

— Пешта, 2. апр. У данашњој седници угар. сабора предузимали су се опет само верификациони

послови; међу осталим је после подуже дебате ушптен избор бар. Ба бирције.

— Данас по подне стигла је амо депутација изаслана сабором троједне краљевине, да заједно с депутацијом уг. сабор. већа о одношају између тр. краљевине и Угарске.

— Из Франкфурта се јавља: Немачки је савез изјавио, да признаје опортунитет савезне реформе, али да пруски предлог није целисходан.

— Из Румуније јављају, да ће се тужба подићи против бивших министра Кузиних. — Провизорна влада са министарством у лакитима препоручује народу да обштим гласањем изабере принца Хохенцолернског за кнеза. Принц сам долази да се народу представи.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Ј. К. Пешта, 2. априла. Житна пијаца. Са инострани пијаца добисмо повољније гласове, и то је помогло те је обртност ове недеље већа била, те се и цена шенице одржала, јер је и шпекулација у куповини нарочито за извоз згодне шенице учествовала; продато је ове недеље до 75.000 ваг. разне шенице; Раж отишла је са пијаце до 35.000 ваг. куповао је ерар и трговци из Германије; цена се у 5 новч. поправила. Лечам за храну ове недеље није тражен, но ипак се цена одржала. Кукуруз; од овде лежећег како старог тако и новог могло је за Штајнбрук до 25.000 отићи; цена је стара; за доцније време плаћан је 1 ф. 97 и по новч. Зоб од свију артикула најбоље се куповала, јер имадосмо много стране купце из Мањхајма и прочи места Германије, а и наши шпекуланти су је куповали; одма у почетку поправила се цена, и при свршетку недеље 5—8 новч. боље је плаћена; много је купљено за мај—јуни, које овде, које у Јуру, да се постави. Тако се могло продати до 120.000 вагана.

Ово су цене, које су получене:
Шеница банатска 85—86. 3 ф. 5, 3 ф. 15. 86—88. 3 ф. 25, 3 ф. 30.

Шеница са Тисе 88—89. 3 ф. 40, 3 ф. 45. 89—90. 3 ф. 50, 3 ф. 55.

Раж 79—80. 2 ф. 5, 2 ф. 10. 80—81. 2 ф. 15.

Лечам за храну 70—72. 1 ф. 50, 1 ф. 55.

Кукуруз стари 1 ф. 75, 1 ф. 85, нови 1 ф. 85, 1 ф. 95.

Зоб нова 45—46. 1 ф. 18, 1 ф. 20. Стара 48—50.

1 ф. 22, 1 ф. 24. Априла и маја у Јуру да се прими; у почетку недеље закључено је нове са канала 45—46. 1 ф. 23 при свршетку 46—47. 1 ф. 27; стара 48—50. 1 ф. 28, 1 ф. 30, при свршетку 50. 1 ф. 33 новч.

Проја занемарена 80—82. 1 ф. 30, 1 ф. 40 новч.

Шпиритус слабо је ове недеље пролазио; цена је новог метода 38 и по, стари 39 и по новч.

Шивовица; не имадосмо са стране никакви наручбина; није знатне обртности било; сремска и славонска 18—20 ф.

Свинска маст; купљено је за шпекулацију до 15.000 центи, но није се цена поправила; одашња 33 ф. 33 ф. 25, са стране 31 ф. 59, србска 30 ф. 50.

Шавље босанске мање се ове недеље тражиле и цена је попустила, у бурама 9 ф. 25, 9 ф. 50, у цаковима 9 ф., 9 ф. 25

Ораси слабо пролазе, мађарски 6 ф. 25, 6 ф. 75. Србски транзит 4 ф. 50.

Восак; боље је ове недеље тражен и цена се поправила; плаћен је Розенауски 95 ф. 97 ф.

Меда није ништа продато.

Шпиртка имала би купаца, но притјажатељи захтеваду цене, које купци неодобравају; ишту за мађарску 14 ф., за славонску 13 ф., 13 ф. 50.

Марвена трговина. Много је ове недеље у Штајнбруку свиња дошло, а продаја је слабија била, и тако је цена од слабији свиња у 1—1 и по новч. пала; продато је: 1000 ком. србски, 16—21. 400 влашки, 17—19. 400 ком. мађарски за Пруску 24—25.

Трст, 1. априла. Житна пијаца. Обртност није баш од великог значаја, но једнако се дозови, знак је дакле, да садашње цене притјажатељима одговарају:

Лечам за храну 98—100. 3 ф. 25, 3 ф. 30, и ова је цена и данас; шеница 117—115. 5 ф. 30, 5 ф. 35. Кукуруз 3 ф. 50, 3 ф. 75; много је нуђен на доцније време. Зоб мало је мирнија 60. 2 ф. 70, 2 ф. 30, 2 ф. 35; ове се цене држе. Данас се код нас свега више на продају нуди, него што се за куповање тражи.

КУРС.

Дукат ф. 5.08.
Сребро 106.75.

Стање Дунава 6' 11" преко 0 стоји.

ОГЛАСИ.

У НОВОМ САДУ код „златнога лава“, има једне лаке **БЕЧКЕ** **КАРУЦЕ** (mit 4 Sitzten) на продају, цена је 300 ф. (4)3—3

СТОВАРИШТЕ ШЕШИРА.

Доле потписани има част п. т. публици учтиво јавити, да у њега у свако доба има велико стовариште

ШЕШИРА

за **ГОСПОДУ, ГОСПОЂЕ И ДЕЦУ**

од сваке руке; могу се код њега и свакојаки шешира дотеривати по данашњој моди и мењати по вољи, тако да од мушких шешира постану женски и обратно; код њега се могу и чистити шешири. Цене су мојим производима за чудо јефтине.

У мене има увек велико стовариште месечних шешира.

Тома Милер,

шеширница, Königsgasse

„zur schwarzen Katze“. Nr. 8.